

УДК 316.36

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Шаповал І.Г.

Національний авіаційний університет

Стаття присвячена висвітленню такої болючої проблеми як насильство в сім'ї. На перший погляд ця проблема не є актуальною, бо нас так виховали, а придивившись і дослідивши жахаєшся тих фактів які впливають на зовні із сім'ї. Зроблено висновок про те, що з цієї проблемою потрібно боротись починаючи з виховання в сім'ї та закінчуючи покаранням та запобіганням насилля на все державному законодавчому рівні.

Ключові слова: сім'я, насильство, насильницькі дії, згвалтування, побої, закон.

Сьогодні вимагає від суспільного розвитку нових форм розуміння відносин, тому до домашнього насилля склалося неоднозначне ставлення. Коли ми на вулиці спостерігаємо бійку і образи людей – це хуліганство (кримінальний злочин), коли те ж саме відбувається в сім'ї – це суто сімейна справа. Насилля в сім'ї – це проблема світового масштабу, яка не обійшла стороною і Україну. Неможливо собі уявити той масштаб проблеми, який пов'язаний з насиллям в українській родині. Насилля зазнають не тільки жінки та діти, а і люди похилого віку та чоловіки. На думку вчених-експертів, загальна кількість злочинів і адміністративних правопорушень, що пов'язані з насиллям у сім'ї, є більшою, ніж усі інші злочини взагалі.

Існує безліч прислів'їв і приказок, які відображають домашнє насильство і найчастіше, виправдовують його. Ось деякі їх них: «Від милого пана не болить і рана», «Б'є – значить любить», «Без лозини дитина людиною не виросте», «Бий бабу молотом, буде баба золотом», «Отто-то, що біла жінка чоловіка, та ще й пішла позивати».

До тих людей, що постраждалих від насилля в сім'ї суспільство ставиться неоднозначно, звинувачуючи їх у провокації насильницьких дій на свою адресу. Якщо сама винна, то сама і розбирайся. Адже якщо не вважати домашнє насильство злочином, то і робити державним органам нічого не потрібно. Але багатьом представникам суспільства заважають побачити реальність міфи, які склалися навколо проблем.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема сімейного насилля майже не досліджена. Остан-

нім часом цю проблему почали вивчати як і психологи так і соціальні працівники, соціологи, правознавці і т.п.

Мета статті. Упереджень і міфів з цієї проблематики досить багато. Цією роботою хоч показати, що насильство в сім'ях існує і воно не є проблемою тільки правоохоронців та психологів, а є проблемою суспільною яка вимагає більш глибокого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Нас з дитинства вчать, що сім'я – головна опора людини. Це місце, де ми відчуваємо підтримку і любов, де нас оточують близькі люди, де нас приймають такими, які ми є. У сім'ї ми знаходимо розуміння і захист, коли здається, що весь навколишній світ налаштований проти нас. Але що робити, якщо потужна фортеця обертається картковим будиночком? Як вижити, коли небезпека зачалася в найдорожчому, що у нас є – у власному домі? Проблема домашнього насильства в нашому суспільстві є непристойною, майже забороненою, і тому оточена безліччю домислів і легенд.

До того ж, сміття з хати, згідно неписаним правилом, виносити не прийнято. Так і виходить, що дружини, на яких піднімають руку чоловіки, і діти, яким доводиться стикатися з емоційним і психологічним тиском, а також з побоями, змушені або привчені мовчати. Соромляться того, що відбувається в їхніх власних родинах, або зовсім вважають, що нічого такого особливого і не відбувається. Така поведінка спричинена нашим вихованням, нашим ставленням до неписаних правил. «Так каждый из вас да любит свою жену,

«як самого себе; а жінка да боїться свого мужа» (К Ефесянам, 5 глава, 22–33 стиха) так написано в Біблії, але чомусь в суспільстві прийнято, чомусь, цитувати тільки другу половину цього вірша. Хоча наші священики говорять про те, що з самого початку слово «боїться» було не правильно трактовано, воно повинно було розумітись, як поважати, шанувати, дбати. З цього питання можна довго сперечатись, доводити хто правий, хто винний, але наше християнське виховання, яке вже вважається нашою ментальною ознакою, має свій відбиток в проблемі домашнього насилля. Наші жінки не звикли скаржитись комусь на чоловіків-узурпаторів, а наші чоловіки тим паче, наші діти та старики терплять всі знущання бо не знають куди подітись, до кого звернутись за допомогою. Навіть близькі та рідні закривають очі на таку ситуацію. Нікому в голову не прийде викликати полісменів, або поскаржитись в соціальні служби коли ми систематично чуємо крики, скандали, плач у сусідів, це у нас називається – виховний процес. Менталітет українських жінок, незважаючи на роки боротьби за гендерну рівність, залишається на рівні двовікової давності. Може бути, справа в романтичності натури, в загадковості нашої душі, яка, не підкоряючись часу, залишається головною руйнівною силою всіх жіночих вчинків? Начитавшись в дитинстві казок про лицаря на коні, сучасні «принцеси» відмовляються вірити, що під личиною позитивного героя може ховатися «Синя Борода».

Так наша законодавча база не досконала і її зовсім не можна порівнювати з американською, або західноєвропейською, але це ніяк не впливає на зменшення, не кажучи вже про зникнення домашнього насилля, в високо розвинутих законодавчо країнах.

За даними National Coalition Against Domestic Violence (NCADV) кожні 9 секунд в США, жінка піддається домашньому насиллю. У середньому, близько 20 осіб на хвилину піддаються фізичному насильству. Протягом року, це відповідає більш ніж 10 мільйонів жінок і чоловіків. 1 з 3 жінок і 1 з 4 чоловіків стають жертвами, влюбій формі, фізичного насильства з боку родини за час всього життя. 1 з 5 жінок і 1 в 7 чоловіків стали жертвами грубого (побиття, нанесення тяжких тілесних пошкоджень) фізичного насильства. 1 з 5 жінок і 1 в 7 чоловіків у Сполучених Штатах були зґвалтовані у своєму житті. Майже половина жінок (46,7%) і чоловіки (44,9%) були зґвалтовані знайомими. З них 45,4% жінок і 29% чоловіків були зґвалтовані чоловіком або дружиною [5].

В Англії та Уельсі в середньому дві жінки гинуть щотижня в наслідок домашнього насилля. Один з семи дітей і молодих людей у віці до 18 років пережили домашнє насилля.

Так, відсоток жінок, що повідомили про те, що вони хоч раз у житті зазнавали насильства з боку членів своєї сім'ї, варіюється від 15% у Японії до 71% в Ефіопії. За іншими даними, рівень насильства над жінками в сім'ї становить близько 23% у Швеції, 4% у Японії та Сербії, 30–54% у Бангладеші, Ефіопії, Перу і Танзанії [3, с. 68].

У Перу 70% усіх зареєстрованих злочинів становить фізичне насильство в сім'ї. Значного поширення набуло сексуальне насильство – у Канаді, Новій Зеландії, США та Великобританії кожна шоста жінка була зґвалтована [2, с. 202].

Зарубіжні вчені пов'язують причину насильства у сім'ї з насильством щодо самих батьків у дитинстві (50% сімей в яких і батько і мати піддавалися насильству у сім'ї, самі чинять насильство відносно своїх дітей) [4, с. 138].

Відповідно до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»:

Насильство в сім'ї – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Види насильства в сім'ї:

1) Фізичне – умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності.

2) Сексуальне – протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї.

3) Психологічне – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю.

4) Економічне – умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постражданий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я [1].

В Україні від психологічного чи фізичного насильства в сім'ї страждає майже 60% дітей у віці від 2 до 14 років. Такі попередні результати дослідження озвучила голова представництва ЮНІСЕФ в Україні Юкіе Мокуо на міжнародній конференції «Надання допомоги постраждалим від насильства».

Дослідження проводили за підтримки фонду ЮНІСЕФ в усіх регіонах України серед 12 тисяч домогосподарств України. «Роблячи попередні висновки впливає, що 11% членів цих родин вважають, що домашнє насильство – це нормальний метод поводження з дітьми. А близько 10% чоловіків вважають, що вони мають право бити своїх дружин або дітей», – додала Юкіе Мокуо.

Освітній портал ПреПРЕСА спирається на такі дані:

- 35 відсотків жінок, які потрапляють до лікарні «швидкої допомоги», перебувають там через тілесні ушкодження, пов'язані зі знущанням; 25–40 відсотків жінок було побито під час їх вагітності.

- 50 відсотків усіх бездомних жінок і дітей пішли жити на вулицю, рятуючись від насильства в сім'ї.

- Діти скривджених матерів у 6 разів частіше намагаються накласти на себе руки, 50 відсотків схильні до зловживання наркотиками й алкоголем.

- Майже 100 відсотків матерів, які зазнали насильства, народили хворих дітей.

- 65-95 відсотків тих, хто займається професією, зазнали сексуального насильства ще в дитинстві.

- Майже 40 відсотків усіх зареєстрованих убивств відбувається саме серед родичів.

- 95 відсотків справ про розлучення викликані брутальною словесною образою й побиттям жінок.

- 30-40 відсотків щоденних викликів міліції пов'язані з побутовим насильством.

- 30 відсотків самогубств і 60 – убивств жінок пов'язані з насильством у сім'ї.

- 69 відсотків випадків сексуального насильства над дітьми в Україні здійснюється в домашніх умовах, у неповноцінних сім'ях і над дітьми-сиротами.

- Діти-жертви в 10 разів частіше здійснюють спроби суїциду, ніж їхні ровесники.

- На частку членів сім'ї (вітчимів, дядьків, братів, батьків, дідусів) припадає 35-40 відсотків згвалтувань. Ще 40-50 відсотків випадків відбувається з вини вхожих у будинок друзів сім'ї. Тобто у 85-90 відсотках випадків злочинець добре відомий дитині, а 10-15 відсотків згвалтувань скоюють незнайомці.

Прагнення до насильства доля слабких людей. Адже суть насильства насамперед приниження жертви, намагання призвести її до свого рівня і

нижче: тільки таким чином насильник, який просто не в змозі піднятися сам, перестає хоча б на час відчувати себе збитковим.

Висновки і пропозиції. Проблема насильства в сім'ї, існує давно і в усіх країнах, і відображає дисгармонію і перекося, існуючі у взаєминах у суспільстві. Гострота цієї проблеми свідчить про нездорову соціально – моральну обстановку.

Для запобігання самого факту сімейного насильства треба змінити менталітет людини, створити умови, при яких будь-яке нехтування правами, у тому числі і сім'ї, неприпустимо і засуджується суспільством. І тут основну роль повинні зіграти засоби масової інформації. Потрібні програми, спрямовані на підвищення правової грамотності, котрі навчають спілкуванню в сім'ї, психології поведінки, запобігання конфлікту. Потрібні публікації які не просто засуджують факти сімейного насильства, а пропонують інші, ненасильницькі шляхи вирішення виникаючих конфліктів. Потрібні новаторські підходи до питань попередження і стримування насильства в сім'ї. Проблему вдасться вирішити тільки спільними зусиллями і тільки якщо буде прийнятий відповідний закон. А нам треба зменшити: побої, образа, погрози, примусові сексуальні відносини не стають менш шкідливими лише від того, що відбуваються не на вулицях, а в стінах наших власних квартир.

Список літератури:

1. Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2789-14>. – Назва з екрану.
2. Коломоєць О. Д. Світовий досвід протидії насильству в сім'ї / О. Д. Коломоєць // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. – Серия «Юридические науки». – Том 24 (63). – № 1. – 2011. – С. 202–208.
3. З Тучак М. О. До питання про вдосконалення правового регулювання попередження насильства в сім'ї / М. О. Тучак // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – 2003. – № 4. – С. 66–69.
4. Zaidi L. Y., Knutson J. F., Mehm J. G. Transgenerational patterns of abusive parenting: analog and clinical tests / L. Y. Zaidi, J. F. Knutson, J. G. Mehm // Aggressive behavior, 15. – 1989. – P. 137–152.
5. National Coalition Against Domestic Violence (NCADV) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ncadv.org>. – Назва з екрану.

Шаповал І.Г.

Национальный авиационный университет

НАСИЛИЕ В СЕМЬЕ КАК ОБЩЕСТВЕННОЕ ЯВЛЕНИЕ

Аннотация

Статья посвящена освещению такой болезненной проблемы как насилие в семье. На первый взгляд эта проблема не актуальна, потому, что нас так воспитали, а присмотревшись и исследовав, ужасаешься тех фактов вытекающих наружу из семьи. Сделан вывод о том, что с этой проблемой нужно бороться, начиная с воспитания в семье и заканчивая наказанием и предотвращением насилия на все государственном законодательном уровне.

Ключевые слова: семья, насилие, насильственные действия, изнасилования, побои, закон.

Shapoval I.G.

National Aviation University

VIOLENCE IN FAMILY AS SOCIAL PHENOMENON

Summary

The article is dedicated to such a poignant issue as violence in a family. At first it may seem that the problem is not topical since we have been raised in a certain way; the family facts that emerge, however, can be horrifying. It can therefore be concluded that this issue must be dealt with, starting from upbringing in a family and finishing with violence prevention on a state legislative level.

Keywords: family, violence, violent action, assault, beatings, law.